

Seinasti partur av ummælum Magnussar:

Ein varði í føroyskum bókmentum

Orsøkin til, at eg eri ein varði í føroyskum bókmentum er tað málið, eg skrivi, tað livandi málið, og mátin eg skrivi uppá, og upplivingarnar, royndirnar og úrslitini, sigur Magnus Dam Jacobsen í síðsta parti av ummælum sínum av ummælunum av bókini »Í Grønlandi við Kongshavn«

Og Magnus heldur fram:

Lat meg taka upp ummælið hjá Inga. Yvirskriftin: »Dagbok um fiskaras hárdá vardag!« So kemur ein teigur um vilkorini hjá føroyskum rithøvundum, at teir sjálvir hava verið noyðdir til, at geva út sínar bókur, hvat ikki er lögdi í einum so lítum samfelagi, sum okkara. Kemur so fram til mín. Skrivar: »Det bästa som har hent den färöiska litteratur under senara år är utan tvekan Magnus Dam Jacobsen (f 1935). Det är en man so har prövat på en mängd olika yrken och det bästa här i livet. Han är bosatt i ein fört til København og ger ut sina böcker på eget förlag. Hetta vóru so tey fyrstu orðini. Einkini um at skilja meg frá føroyskum og øðrum rithøvundum við tað, at eg eisini prentlistarliga leggi til rættis. Tekni permur. Avgeri skrift og stödd. Formi og skapi. Taki myndir. Klippi til. Geri umbróting til arbeidsbók. Sjálvur standi fyri sølu- og reklamuarbeiði. Skapi PR og so framvið. Lesi rættlestur, sum er tað av mínum arbeidum, eg ringast sleppi frá. Ikki tí, at eg ikki dugi at stava, men tí eg sjálvur skrivi bókurnar, og tí meira hyggi eftir, uttan at geva mær far um tað, hvussu skrivað er enn eftir stavsetingini. Eg kann viðmerkja, at eg las ikki minni enn 8 rættlestrar av bókini, Í Grønlandi við Kongshavn. Ingi hevur onga viðmerking um, at eg, stutt sagt, havi gjørt alt arbeid uttan bókbandið og prentið.

So lætt heldur ein ummælari seg kunna sleppa. Tí hann veit tað eg her havi sagt. Eg hevði ikki lagt so nógv herðslu her á, um tað bara var í hesum fari, hann var grunnur. Nei! men so gjøgnumfært líkasælur, ónsperaraður og misvisandi er hann gjøgnum alt ummælið. Og so skrivar hann: »Denne bok är en milstøple i den färöiske litteratrens historia i at den bygger på dokument (havi sjálvur undirskrifað), í detta fall författarans dagbok från en fisketur til Grønland sommeren och hösten 1965«. Aðrástæðni stendur: »Dagboksanteckningarna utgör stommen i boken. I övrigt förekommer långa utvecklingar om politik och litteratur. Dessa utvecklingar berör i synnerhet färöiska förhållanden, vilket gör boken ganska svårtillgänglig. Men om man i översättning skar bort dessa partier, är jag övertygad om att boken skulle vara mycket läsvärd!« (havi sjálvur undirskrifað).

Sig mær eitt, góði Ingi, er

Byron føroyingur? Er Walt Whitman føroyingur? Thomas Jefferson og General Patton, vóru teir føroyingar? Var Fanny Hill úr Føroyum? Og Anders And, var hann føroyingur? Nordahl Grieg, var hann føroyingur? Vóru Stalin, Churchill, Hitler føroyingar? Demosthenes, Platon, Socrates, vóru teir føroyingar. Er Akademaya føroyskt staðarnavn? Var Herman Melville føroyingur? Skaparinn av filminum Satyricon Fellini, hann føroyingur? Var Jack London føroyingur? Liggur Bowary Street í Havnini? Og Louisiana og Mississippi, eru hetta føroysk nøvn? Vóru Prometheus, Spartacus, Kristus, Che Guevara føroyingar? Er hávamálið føroyskt? Var Petur Laale føroyingur? Og broðurnir,

aurus kanska ein tarvur vaksinn upp í onkrum føroyskum feiti-lendi? Um tú hyggur í tarvabókina hjá Landbrúksráðnum, legg so til merkis, at mest brúktá tarvanavnið í Føroyum var Magnus.

Jú, eg veit! Hesir eru føroyingar: Jørgen Frantz-Jacobsen, Janus Djurhuus, Hans Andreas Djurhuus, Regin Dahl, Kristin í Geil, Mikklá á Ryggi, Jóanes Bónði, Pól F., Heðin Brú, og ikki minst Martin Joensen, sum tú sjálvur fæst við at umseta. Sig mær, Ingi, hvat hevur tú imóti, at tinir landsmenn, og aðrir, fáa nakað at vita um føroyskar skrivandi menn frá skrivandi føroyingi? Eg spyrji. Og eitt aftrat: Hvat er meiningin? Hvat billar tú tær í grundini inn? Kemur í einum svenskum blað og oyðileggur fullkomuliga uppá forhold mitt ummæli, sum skrivandi. Degradarar og niðurvurðarar, turrgeidur mína ediliga bók. Mína sál, mitt liv, upplivingar, royndir, úrslit. Ger meg beivist ella av fákunnleika til ein einstáttaðan dokumentardagbóks-forfattara. Skrivar

hesum slag, byrja hvønn dag við at siga áttini og annars bert leggja við, hvussu nógv, ið veitt var av fiski dag eftir dag, so kryddar hesin ungi maðurin undir Grønlandsferðini dagbók síni eisini við hendingum og hugsjónum, sum leita longur, og av tí, at hjá honum liggur eisini væl fyrir at skriva, er tað hugnaligt at lesa tað, ið hann skrivar. Hann lýsir ikki bara gerandislívið dag um dag, men gevur okkum lesandi eina hugmynd av, hvussu ein ungur fiskimaður hugsar og ber saman, sum spreingir rammuna um eina vanliga dagbók og ger hetta, so at hon verður rikari og meira viðkomandi fyrir eisini fólk, sum ikki einans hava við fiskiskap at gera. Og hvat skrivar »takk-samur« í sama blaði, 23. nov. 1976, nr. 116? Hann skrivar millum annað: »Eg fari at takka honum fyrir, at ið hvussu eru:

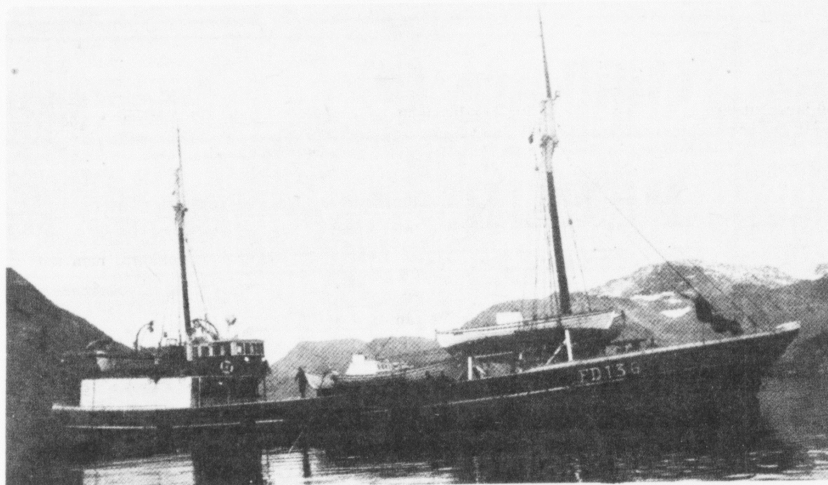
»Det var bara tokar och dårar... og »Med många kulörta lyktor«.

av Nils Ferlin nú eisini eru vorðnar partur av mær sjálvum. Soleiðis, Ingi, havi eg fært

Smith:....Áhugaverd er frásøgn Magnussar um hin aldrandi kokkin, livsveteranin umborð á hinum kolfýrda trolaranum, har Magnus, 15 ára gamal, var kokkadrongur. Mær kemur fyrir, at í hesi frásøgn, hevur Magnus ímyndað sjálfan seg — Sálarlígi bardagi Magnussar. — Hitt átrúarlíga fljallir Magnus ikki. Og hvør ger tað — sum kanska alt ov ofta hevur eina sundur-rivna sál, eitt ovviðkvæmt sinni at berjast við«. Og Óli Dahl, í Norðlýsinum, nr. 6 friggjadag 12/11 1976:.....»Eina vakrast lýsir hann Havnina, her serliga barndómshæimíð. Skálartøð, Gamla Kirkjugarð, óli minni koma fram, sum kærkomin hugrensl millum dagbókurnar«.

Og alt hetta, kærri Ingi, ætlar tú bara at skrælla burtur. Havi eg hoyrt makani til kannibalismu og barbari: »Men om man i översättning skar bort dessa partier, är jag övertygad om att boken skulle vara mycket läsvärd!« Ja, tú ert góður. Sker alt burtur, ið ikki hevur við fiskiskap at gera, so nakni skrokur-in stendur eftir. Skinklandi og berur. Materiellur og andsgeldur. Ribbaður fyrir sál, sinni og innara liv! Vit kunna helst báðir vera fegnir um, at vit ikki liva í teirri tíðini, tá siðurin var tann, eftir slíka vanvirðing, at ein fór til mótstøðumannin, sló hann í andlit við handskunum og síðani hittust á einsligum stað við kór í hond. Men, tað stendur tær fritt fyrir, at verja hetta, titt ummæli, við penni í hond, bæði í føroyskum og svenskum bløðum. Allir rithøvundar, góði Ingi, byggja meira ella minni uppá dokumentarískt tilfar. Mitt dokumentariska tilfar er bara ein máti eg brúki, fyrir at siga nakað heilt annað. Orsøkin til, at eg eri ein varði í føroyskum bókmentum er málið eg skrivi, tað livandi málið, og mátin eg skrivi uppá, og upplivingarnar, royndirnar og úrslitini. Og so tað, at eg bert kenni eina lóg, tá eg skrivi, tá lóg, sum í hjartanum og høvdinum stendur. Og at eg í hvørjum einstakum fari brúki júst tann mátan, sum í hesum fari er neyðugur. Tað kann meira enn so henda, at eg í einari aðrari bók, júst leggi dentin á tað dokumentariska tilfarið. Men hetta gjørdi eg ikki í bókini Í Grønlandi við Kongshavn. Og lat meg heldur siga við teg beinanvegin, Ingi: skulu minar bókur umsetast til onnur mál, eri eg maður at skipa fyrir, velja umsetarar og so framvegis. Næsta bók mín er óll skrivað í triðjapersoni og byggir avgjørt eisini á dokumentarískt tilfar, sjálvur um tað ikki beinleiðis framgongur av henni. Grundarlagið í hesi bók, er royndirnar og úrslitini í sálarkreppu og á sálarfroðsligum deildum. Men, eg eri jú føroyingur, so sálarkreppur minar og úrslitið av teimum eru helst ov »føroyskar« fyrir svenskarar.

Magnus Dam Jacobsen

komnir úr Plymouth, er hetta fyrbrigðið í føroyskum átrúnaðarlívi upprunaliga sprotti í Føroyum? Sig mær, ræðist tú religiøst? Og bókin »Gone with the Wind«, var hon skrivað av føroyingi? Var kriggið millum norður og suðurstatarnar í Føroyum? Spartatarar, Makadon-arar, Ulanar, Kosakkar, vóru teir føroyingar. Aljechin og Tarkower, vóru teir føroyingar, ella Rousseau? Ha! Eg loyvi mær at spyrja. Og áttartaltur-urnar? Og pettið um alt tað fremmandi blóð, ið blandað er inn í okkum føroyingar, gevur styrki, sjónarring, heilsu, visir útum landamærkini, er hetta bara føroyskt? Var Aksel Sandemose føroyingur? Vóru baskarar av føroyskum uppruna? Ella Barbarossa, var hann føroyingur? Lesbos, er hon ein føroysk oyggj? Vóru Jason og Odysseus føroyingar? Og Homer? Liggur Kreta í Føroyum? Og var Minot-

bygger på dokument og at hetta er orsøkin til at eg eri en milstøple i den färöiske litteratrens historie! Lat meg heldur hjálpa tær eitt sindur, Ingi. Taka úrdrátt burtur úr tí, sum nakrir føroyskir ummæljarar hava skrivað. Í Framanum, nr. 9, 1976, skrivar Jógvan Isaksen millum annað: »Bókin er ein blanding av dagbók, skaldsøgu og essays: av hesum trimum mest tað seinasta«. Fullkomiliga rætt. Aðrástæðni skrivar hann: »bókin gevur seg heldur ikki út fyrir at vera eitt eintýðugt vit-skapiligt verk, men er persónliga livssøga og livsfatan MDJ's, sum vit kunnu taka saman av teimum einstøku stubbum«. Nettuppi! Í Dimalætting, nr. 106, 30. okt. 1976, skrivar »n. millum annað: »Tað eru fleiri enn hann, sum skrivað hava dagbók, eisini frá drúgvum ferðum við fiskiskipi. Men meðan summir menn á ferðum av

landsmann tín, Nils Ferlin, inn í sinni á mongum føroyingi. Men sjálvandi, svenskarar hava, eftir tíni hugsan, ikki nakað gott av at hoyra um føroyskar yrkjarar og skrivandi menn. Sig mær, Ingi, hvat býður tær so hart imóti, tá tað snýr seg um føroyskar skrivandi menn, sum nú kýtur seg við at umseta? Er hetta ikki eitt nokkso groft paradoks? Og hvat skrivar Hans Andreassen í ummæli sínum í Sosialinum, nr. 68, 6/11 1976. Hann skrivar millum annað: »prentlistarliga eitt úrmælings-arbeiði, málsliga eitt lop, gjørt í tøkum tíma, yvir í livandi føroyskt, innihaldslíga ein heild, sniðið av hugleiðingum, minnum, miljölýsingum, og soleiðis ein nýskapen og tað við lit, ein spenn av feskum sjógv í støðu-hylin, sum fagar bókmentir her á landi alt ov leingi hava ligið og druknað í«. Í Dimalætting, hósdag 18/11 skrivar William